

JONAS PALIONIS

Mokslinių tyrimų kryptys: lietuvių rašomosios kalbos istorija, bendrinės kalbos kultūra, senųjų lietuvių raštų publikavimas ir tyrimas, onomastika.

NEMAJŪNŲ PARAPIJOS OIKONIMAI IR JŲ KAITA XIX A.

Oikonyms of the Nemajūnai Parish
and Their Change in the 19th Century

ANOTACIJA

Straipsnyje aptariamas penkiasdešimt vienas XIX a. rašytiniuose šaltiniuose užfiksuotas Nemajūnų parapijos oikonimas. Atlikus kiekvieno gyvenamosios vietos vardo kilmės ir darybos analizę, matyti, kad XIX a. šioje parapijoje dominavo asmenvardinės kilmės oikonimai. Daugiausia jų padaryta su priesaga *-iškės*. Su priesagomis *-ūnai*, *-onys*, *-ėnai* iš asmenvardžių kilusių gyvenamųjų vietų vardų užfiksuota mažiau. XIX a. Nemajūnų parapijos metrikuose rasta ir keletas oikonimų, kilusių iš apeliatyvų. Pastarieji pagal morfeminę sandarą yra pirminiai arba sudurtiniai gyvenamųjų vietų vardai.

Be lingvistinių žinių, prie kiekvieno oikonimo straipsnyje pateikiama ir istorinio pobūdžio komentarų.

ANNOTATION

The article discusses fifty-one oikonyms of Nemajūnai Parish recorded in the 19th century written sources. The analysis of the origin and formation of each name of settlement shows that in the 19th century the parish was dominated by the oikonyms deriving from personal names. The derivatives with the suffix *-iškės* prevailed. There are less names of settlements with the suffixes *-ūnai*, *-onys*, *-ėnai* deriving from personal names. Several oikonyms which can be traced to appellatives were also found in the 19th century record books of Nemajūnai Parish. By their morphemic structure, the latter can be divided to primary or compound names of settlements.

Apart from linguistic knowledge, each oikonym is accompanied by the comments of historical type.

ESMINIAI ŽODŽIAI: Nemajūnų parapija, oikonimai, kilmė, daryba.

KEYWORDS: Nemajūnai Parish, oikonyms, origin, word-formation.

1. IŽANGINĖS PASTABOS

Nemajūnų¹ parapija (dabar priklausanti Prienuj rajonui) yra palyginti nesena: atskirta nuo anksčiau buvusios didelės Punios parapijos tik 1788 m. (Palionis 2003: 12). Tiek Lietuvos valstybės archyve, tiek Nemajūnų bažnyčios archyve yra nemažai šaltinių, leidžiančių atkurti gana autentišką XIX a. šios parapijos oikonimų² sinchroninį ir diachroninį vaizdą. Lietuvos valstybės archyve saugomos krikšto, santuokos ir mirties metrikų knygos (fondai 669 ir 1044), o bažnyčios archyve – nemažai išpažinties priėjusių parapijos žmonių sąrašų su jų gyventomis vietomis ir asmenvardžiais (vardais ir pavardėmis). Tų sąrašų esama 1834, 1842–1847, 1852–1857 ir 1888 m. 1834 m. sąrašas rašytas lenkiškai ir pavadintas *Spis Parafian Kosciola Niemoniunskiego* (Sp). Vėlesnieji (1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1888) sąrašai rašyti rusiškai (kirilikiniais rašmenimis)³.

XIX a. Nemajūnų parapijos oikonimų kiekybei ir kokybei nustatyti svarbesni yra pastarieji sąrašai, nes juose gyvenviečių pavadinimai pateikti vardininko forma. Metrikų aktuose paprastai nurodomas jų kilmininkas (lenkiškai rašytuose su prielinksniu *z / ze, w* (o rusiškai vietininkas – su *в, вѣ*)). Todėl šiame straipsnyje pateiktame XIX a. oikonimų žodynėlyje daugiausia remtasi minėtais sąrašais, o metrikų duomenimis naudotasi tik kaip papildomuoju šaltiniu. Tuose sąrašuose užrašyta ne tik išpažintį atlikusių žmonių vardai, pavardės, gyvenamoji vieta, bet ir gyvenamosios vietos rūšis (dvaras, palivarkas, kaimas, miestelis, galudvaris „zascianka“, viensėdis, bajorkaimis „okolica“) be to, 1834 m. sąrašė dar ir gyvenvietės sodybų („dūmų“) skaičius. Taigi kalbamieji sąrašai yra labai informatyvūs ne tik lingvistiniu, bet ir istoriniu atžvilgiu. Statistikos atžvilgiu vertingas yra 1852–1857 m. sąrašų gale pateiktas pagal atskirus metus Nemajūnų parapijos gyventojų skaičius: 1852 m. – 2200, 1853 m. – 2143, 1854 m. – 2053, 1855 m. – 2060, 1856 m. – 2000, 1857 m. – 1949 žmonės (patvirtintas Merkinės dekanu kun. Petro Kaminsko (*Каминский*)).

Toliau čia pateikiamas alfabetinis bemaž visų sąrašuose užfiksuotų oikonimų žodynėlis⁴ su lingvistinio ir istorinio pobūdžio komentarais, pridėtais prie kiekvieno

¹ Apie Nemajūnų pavadinimo kilmę ir istoriją žr. Palionis Jonas. Dėl vietovardžio *Nemajūnai* istorijos ir kilmės. – *Archivum Lithuanicum* 12, 241–248.

² Oikonimais čia vadinami gyvenviečių pavadinimai, plg. Gaivenis Kazimieras, Keinys Stasys. *Kalbotyros terminų žodynas*. Kaunas: Šviesa, 1990, 136.

³ Straipsnyje daugiausia remiamasi 1834, 1852–1857 ir 1888 m. sąrašais, nes 1842–1847 m. sąrašuose nepastebėta ryškesnių oikonimijos pakeitimų. 1852–1857 m. sąrašai sudėti į knygą, pavadintą *Книга Исповѣдающих и Причащающихся Римско-Католической Церкви* (Кн). 1887 m. atskiras sąrašas toliau žymimas Spp. Autorius yra didžiai dėkingas Birštono ir Nemajūnų klebonui monsinjorui Jonui Danilevičiui už leidimą naudotis šiomis knygomis.

⁴ Neįtrauktas tik neaiškus 1888 m. sąrašo galudvario pavadinimas ДАГЛЕБѢ (= Dagiliai?).

oikonimo. Juose aiškina oikonimo tiesioginė kilmė, t. y. iš kokio ankstesnio tikrinio ar bendrinio žodžio yra atsiradęs oikonimas, dažniausiai nesileidžiant į pastarojo genezę, kuri yra ne oikonimikos, o toponimikos specialių etimologinių tyrinėjimų uždavinys. Be to, dažno oikonimo lizde nurodomas to oikonimo santykis su XVII a. antrosios pusės–XVIII a. pirmosios pusės Punios parapijos metrikuose fiksuotais atitikmenimis (paprastai pažymimi anksčiausiai juose randamo tam tikro oikonimo metai). Tam tikslui remtasi šio straipsnio autoriaus darbais (Palionis 2003 ir Palionis 2008). Neišleista iš akių taip pat XIX a. Nemajūnų parapijos oikonimų sąsaja su dabartimi: kiekvieno oikonimo buvimas ar nebuvimas tikrintas lyginant su Birštono seniūnijos, kuriai priklauso dauguma šios parapijos vietovių, duomenimis⁵.

2. OIKONIMŲ ŽODYNĖLIS

Nagrinėjamuose šaltiniuose randamų XIX a. Nemajūnų parapijos oikonimų žodynėlis čia sudarytas įprastine alfabeto tvarka. Jo lizdų antraštėse pateiktos iš lenkiškai ar rusiškai užrašytų oikonimų atstatytos autentiškos ar tokiomis laikomos lietuviškos vardininko formos (išspausdintos stambiu šriftu). Po šių lenktiniuose skliaustuose nurodyti šaltinių atitikmenys, toliau surašyti minėto pobūdžio komentarai, ilgesni ar trumpesni, priklausomai nuo turimų apie oikonimą duomenų. Taupumo sumetimais komentaruose panaudota literatūra ir šaltiniai nurodyti tam tikromis santrumpomis, kurių sąrašas duotas straipsnio gale. Kadangi rusiškai rašytų 1852–1857 m. sąrašai vienas nuo kito beveik nesiskiria, komentaruose dažniausiai minimas 1852 m. sąrašas, o kitų iškeliamos aiškėn skirtybės, kurių yra labai mažai.

Atskirais atvejais antraštinių formų atstatymas yra problemiškas. Tačiau tokių atvejų nedaug, nes: 1) daugelis nagrinėtuose XIX a. šaltiniuose fiksuotų oikonimų yra išlikę ir ligi dabartinių laikų ir surašyti 1975 m. išleisto *Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinyno* antrame tome (LATSŽ II), o 2) buvo galimybė daugelį tų oikonimų patikrinti Birštono seniūnijoje, kurios teritorija apima didžiąją buvusios ano meto Nemajūnų parapijos dalį. Be to, tam tikra dalis oikonimų yra žinoma šio straipsnio autoriui, gimusiam ir jaunystėje gyvenusiam šioje parapijoje.

Prie problemiška atstatytų oikonimų antraštinių formų skirtinos šios (pažymėtos klausukais): BERŽINĖ? // BERŽYNĖ?, DUBIAI?, iš dalies ir ŽIŪKAI. Dėl pastarojo oikonimo egzistavimo didžiosios Nemuno kilpos kaimiečių kalboje nėra abejonės: aš pats esu jį girdėjęs iš to krašto žmonių kalbos. Bet kad jis buvęs XIX a.

⁵ Už informacinę pagalbą, suteiktą man, rašiusiam šį straipsnį, esu labai dėkingas Birštono seniūnui JONUI KĖDERIUI.

kaip Dzingeliškių pakaitas (žr. žodynėlių), tam neturima duomenų⁶. Dėl BERŽINĖS ar BERŽYNĖS oikonomų taip pat nieko tikra negalima pasakyti, kaip ir apie lie-tuviškus rusiškos ДУБИЯ atitikmenis.

BABRAVIČIAI (*Bobrowicze Sp, Бобровиче Кн*) – palivarko, buvusio kairėje Veiknės pusėje, netoli žinomo XIX a. pirmosios pusės rašytojo Stanislovo Moravskio dvarelis, pavadinimas. Šis pavadinimas minimas jau 1659 m. Punios parapijos krikšto metrikų (KM) akte Nr. 70, kur yra ir Mykolo Babravičiaus (*Bobrowicz*) pavardė, rodanti palivarko pavadinimo kilmę. Babravičiai minimi ir vėlesniuose Punios metrikų aktuose (žr. Palionis 2003: 159; Palionis 2008: 191, 261). Prieš-kario nepriklausomoje Lietuvoje vartota ir dabar vartojama sulietuvinta ar at-lietuvinta kaimo vardo forma *Babrónys*, kuri fiksuota ir LATSŽ II 21.

BERŽINĖ?, BERŽYNĖ? (*Бржезина Кн*) – kaimo pavadinimas, fiksuotas 1852 m. du kartus, bet nerandamas Sp, taip pat nežinomas iš XVII–XVIII a. Punios parapijos metrikų aktų. Galbūt tai tas kaimas, kurio pavadinimas LATSŽ II 33 ir LVŽI I 449 pateiktas iš Alytaus rajono Butrimonių apylinkės? Dabartinės Nemajūnų parapijos ribose tokio kaimo nėra. Jo pavadinimo kilmė susijusi su bendrinio žodžiu *béržas*.

BUČIŪNAI (*Buczuny Sp, Бучуны Кн*) – asmenvardinės kilmės kaimo vardas, atsi-radęs iš pavardės BUČIŪNAS, savo ruožtu kilusios iš pavardės *Bučius* ar *Bučys* (LPŽ I 326). Veikiausiai iš pastarosios, kuri fiksuota 1664 m. Punios SM akte Nr. 202. Įdomu, kad šis oikonomas jau 1555 m. fiksuotas Mažosios Lietuvos šaltiniuose (žr. Deltuvienė 2006: 133). Šis pavadinimas išlikęs ligi dabartinių laikų.

BŪDÀ (*Buda Sp, Буда Кн*) – kaimo pavadinimas, susijęs su bendrinio žodžiu *būda* ‘nedidelis namelis’. Šis pavadinimas yra gana dažnas ir vartojamas ne tik kaimams, bet ir ežerams, kalnams, miškams ir kitokioms vietoms žymėti (LVŽ I 588–590), taip pat ir kaip pavardė (LPŽ I 327). Įdomu tai, kad Kn 1853, 1854 ir net 1888 m. sąrašuose užfiksuotos dvi *Būdos*: BŪDA TOLIMOJI (*Буда дальша*) ir BŪDA ARTIMOJI (*Буда близша*). Tai, matyt, davė pagrindo XIX a. įsigalėti daugis-kaitinei dabartinei kaimo formai BŪDOS (LATSŽ II 42; LVŽ I 588).

CEGELŅIA (*Цегельня Кн*) – kaimo, kuriame, matyt, buvusi plytinė, pavadinimas. Jis yra aiškus skolinys iš lenkų *cegielnia*, užfiksuotas jau 1888 m. sąraše, bet nepa-stebėtas XVII–XVIII a. Punios parapijos metrikų knygoje. Turbūt XX a. pradžio-je išnykus plytinei, neliko nė tokios vietos pavadinimo (jo nėra ir LATSŽ II).

DIMŠEVIČIAI (*Dymszewicze Sp, Дымшевиче Кн*) – kaimo pavadinimas, neabejo-tinai kilęs iš pavardės DIMŠA, kuri, kaip rodo Punios parapijos metrikų aktai, dar nebuvo sulenkinta XVII a. antroje pusėje (Palionis 2008: 83–84). Tačiau jos

⁶ Tiesa, jis fiksuotas 1921 m. lenkiškame žemėlapyje, bet tolokai į šiaurę nuo Dzingeliškių kaimo.

lenkinimo procesas jau tuo metu buvo prasidėjęs. 1659 m. KM Nr. 119 užrašyta *de Dimfzewicz* kilęs Steponas Dimša, o 1665 m. SM Nr. 210 – *de Dimszewicze* (*Joanne Dymβa*), bet dar 1697 m. Nr. 342 *Dymsze*, Nr. 397 – *de Dymszy*, taigi tas kaimas buvo vadinamas *Dimšiai* ar *Dimšos*. Turbūt šitokį dvejojimą kaimo pavadinimą atspindi ir Punios metrikuose pasitaikančios skirtingai sulenkintos kaimo formos: SM Nr. 161 *de Dimszwicze* // SM Nr. 210 *de Dimszewicze*. Vėliau, kaip rodo ir nagrinėjami šaltiniai (bent oficialiuose raštuose), labiau išsigalėjo pastaroji forma. Tačiau gyvojoje kalboje, be *Dimšių* ir *Dimšų*, galėjo būti vartojamas ir dabartinis kaimo pavadinimas *DÌMŠIŠKĖS*, kuris pastebėtas 1738 m. Punios parapijos santuokų knygoje (SM⁴ Nr. 103): *de Dymsyfzki*.

*DUBIAI? (*Дубія* Spp) – tai problemiškas galudvario („zostinkų“) pavadinimas, randamas tik 1888 m. sąrašė ir nefiksuotas ankstesniuose XIX a. sąrašuose. Toks pavadinimas (*de Dube*) žinomas jau iš XVII a. antrosios pusės Punios SM 1658 m. akto Nr. 59 ir gana dažnas vėlesniuose aktuose, surašytuose XVIII a. pirmoje pusėje (Palionis 2003: 162; Palionis 2008: 262). Tačiau kodėl jis nefiksuotas nagrinėjamuose ankstesniuose XIX a. šaltiniuose, galima tuo tarpu tik spėlioti. Gal tas galudvaris buvo labai mažas ar jo gyventojai anksčiau priklausė kitai parapijai? O gal paprasčiausiai 1834 m. sąrašo sudarinėtojai praleido berašydami vienos gyvenvietės pavadinimą, kurio neįtraukė ir vėlesnieji sąrašų rašytojai. Dabar toks oikonimas Nemajūnų parapijoje nežinomas.

*DUŪBĖS (*Ямы* Kn) – viensėdžio, fiksuoto tik 1854 m. sąrašė, pavadinimas. Tai veikiausiai sąrašų rašiusiojo vertinys, kurio čia pateikta atstatyta lietuviška forma. Sąrašė nurodyta, kad šiame viensėdyje buvę 3 žmonės.

DVARĖLIŠKĖS (*Dworaliszki* Sp, *Дворалишки* Kn) – tai labai aiškios kilmės seno kaimo pavadinimas, atsiradęs iš bendrinio žodžio *dvarėlis*, matyt, buvusio tais laikais kaime. Tokio pavadinimo kaimas fiksuotas jau XVII a. antroje pusėje (1660 KM Nr. 87, 88 ir kt.) ir priklausė Punios parapijai, vėliau įtrauktas į Nemajūnų parapijos plotą. Jis išlikęs iki dabartinių laikų, bet priklauso Jiezno parapijai.

DZINGELIŠKĖS (*Zuki lub Dzingielifzki* Sp, *Дзынгелишки* Kn, Spp) – kaimo, fiksuoto 1825 m. krikšto, 1831 m. santuokos (*ze wsi Dzingeliszek*) ir 1834 m. sąrašė kaip pakaito ŽIŪKAI, kurio nėra vėlesniuose sąrašuose, pavadinimas. Šis pavadinimas, be abejonės, kilęs iš pavardės DZINGELIS⁷, kuri savo ruožtu iš DZINGA (LPŽ I 556). Iš šios pastarosios KM 1669 m. Nr. 952 ir SM 1679 m. Nr. 652 metrių aktuose (Palionis 2003: 160) randamas ir vietovardis DZINGIŠKĖS (Palionis 2008 „Vietovardžių rodyklėje“ p. 321 klaidingai išspausdinta

⁷ Šios pavardės sulenkintos formos DZINGIELOWA, DZINGIELEWICZ iš Punios parapijai priklausiusios teritorijos fiksuotos 1723, 1725 ir 1727 m. KM³ (žr. Palionis 2008: 103).

DZIŅGELIŠKĖS vietoj DŽINGIŠKĖS)⁸. Sp sąrašė alternatyvinė nuoroda taip pat turbūt klaidinga: DŽINGELIŠKĖS ir ŽIŪKAI, kaip rodo vėlesnieji šaltiniai, turėję būti atskiri kaimai, žr. ŽIŪKAI.

DŽERVAI (*Drzerwy*)⁹ žr. MĪŠIŠKĖS.

FŪRMONIŠKĖS (*Formaniszki Sp, Фурманишки Кн*) – tai senas nelietuviškos kilmės dvaro ir kaimo pavadinimas, Punios bažnyčios metrikuose fiksuotas jau 1659 m. (KM Nr. 27) ir buvo išlikęs ligi XX a. vidurio. Dabar jis jau išnykęs, nes nepamirėtas LATSŽ II. 1852 m. sąrašė jis pavadintas „имѣніе Фурманишки“, taigi dvaru, taip ir 1888 m. sąrašė. Šis pavadinimas kilęs iš vokiškos kilmės pavardės *Fürmonas = Fuhrmann* ‘vežikas’ (plg. LPŽ I 600). Kaip dvaro pavadinimas LAV šis oikonomas užrašytas KURMONIŠKĖS (p. 16). Toks pavadinimas užfiksuotas ir 1844 m. sąrašė (KURMANISZKI).

GELEŽŪNAI (*Gielazuny Sp, Гіелажуны Кн*) – pavardinės kilmės senas, 1658 m. SM 9 minimas kaimo pavadinimas. Jis kilęs iš pavardės GELEŽŪNAS (tarmiškai GELAŽŪNAS, LPŽ I 646), kuri savo ruožtu iš GELEŽIUS (tarmiškai GELAŽIUS). Toks pavadinimas, be jokių pakitimų, išlikęs ir ligi šiol.

GLINIŠKĖS (*GliniŃki Sp*) – galudvario pavadinimas, fiksuotas tik 1834 m. sąrašė. Paminėta, kad jame esąs tik vienas *dūmas*, t. y. viena gyvenanti šeimyna. Tokio pavadinimo nepastebėta nei XVII–XVIII, nei XIX a. metrikų knygoje. Galbūt jis yra pavardinės kilmės, atsiradęs iš *GLINIUS ar *GLINYS (plg. pavardes *GLINĖVIČIUS, GLINICKAS* – LPŽ I 683) ir neilgai egzistavęs. Jo nėra nei SG, nei LATSŽ II. Tiesa, SG kaimas GLINISZKI užfiksuotas iš Augustavo parapijos, bet iš ten vargu ar buvo atsiradęs Nemajūnų parapijoje koks ateivis.

GŪJUS (*Gau Spp*) – galudvaris, pastebėtas tik 1888 m. sąrašė. Kaip matyti iš pateikto rusiško atitiktens, tai skolintinis pavadinimas – slavizmas, kilęs iš baltarusiško ar lenkiško bendrinio žodžio *gaj* ‘miškelis, giraitė’. Jis užfiksuotas LATSŽ II 88 ir dar išlikęs.

JACKEVIČIAI (*Jackiewiczze Sp, Якуевиче Кн*) – kaimo pavadinimas randamas visuose nagrinėjamuose sąrašuose, išskyrus 1888 m., atsiradęs iš akivaizdžiai slaviškos kilmės pavardės JACKĖVIČIUS (LPŽ I 781). Punios Metrikų aktuose toks kaimo pavadinimas fiksuotas jau 1665 m. SM Nr. 226, bet vėliau (turbūt XX a.) sulietuvintas į JACKÓNYS išlikęs ligi dabartinių laikų (fiksuotas ir LATSŽ II 100).

⁸ DŽINGISZKI, kaip kaimo ir palivarko pavadinimas, nurodytas iš Daukšų par. Kalvarijos pavieto (SG 1881: 296).

⁹ Šis pavadinimas randamas tik XIX a. vidurio Nemajūnų parapijos metrikų aktuose (1830–1870 m. laikotarpiu), pvz.: *w Zascianku Dzerwy* (GM 1833), *w Zascianku Dzerwach* (KM⁰ 1835). Kartais ten jis pavartotas ir kitokia forma: *w zascianku Dzerwa* (KM⁰ 1830). Nagrinėtuose sąrašuose kaimas nevadintas nei *Dzerwy*, nei *Dzerwa*.

JŪNDILIŠKĖS (*Jundziliški* Sp, *Юондзилишки* Kn) – senas kaimo pavadinimas, fiksuotas visuose nagrinėjamuose XIX a. šaltiniuose. Jis minimas jau 1659 m. Punios KM Nr. 99 ir vėlesniuose šios parapijos metrikų aktuose. Išlikęs ligi mūsų laikų, bet tariamas JŪNDELIŠKĖS. Be abejonės, jis kilęs iš pavardės JŪNDILA (LPŽ I 854). Jame *dz* vietoje *d* veikiausiai atsiradęs dėl lenkiško tarimo įtakos (dzūkuose dėl tarmiškos tarties). Šiame kaime, ant kairiojo Verknės kranto, buvo ir išgarsėjęs Ustronės dvaras (žr. toliau USTRONĖ), kurio medinis gyvenamasis namas išlikęs ligi šiol.

*KLEBŪNIŠKĖS (*Плебанишки* Kn) – 1853 ir 1854 m. sąrašuose užfiksuotas vienkiamio pavadinimas. Jo jau nėra 1888 m. sąrašė. Pavadinimas slaviškos kilmės, egzistavęs, matyt, labai trumpą laiką, nes jo nėra LATSŽ II. Čia pateiktas su jo pradžios *K*, nes *P* vargu ar galėjo būti lietuvių vartojama (*P*, matyt, atsirado dėl lenkų kalbos įtakos, plg. le. *pleban*).

KARVĖLIŠKĖS (*Карвелишки* Spp) – galudvario vardas, užfiksuotas tik 1888 m. sąrašė ir kaip kaimo pavadinimas – LATSŽ II 125 iš Jiezno apylinkės. Ankstesniuose, XVII–XVIII ir XIX a. pirmosios pusės šaltiniuose nepastebėtas. Jo kilmė, kaip ir daugumos kitų, taip pat pavardinė – iš *KARVĖLIS* (LPŽ I 396). Dabar tokio pavadinimo kaimas priklauso Jiezno parapijai.

MARTINŪNYS (*Martynione* Sp, *Мартынанце* Kn) – seno kaimo pavadinimas, kilęs iš krikštavardinės pavardės MĀRTINAS (LPŽ I 167). Šis pavadinimas fiksuotas 1675 m. SM Nr. 561 ir randamas bemaž visuose nagrinėjamuose sąrašuose, išskyrus (gal rašytojo nepastebėta?) 1888 m. sąrašą. Jis yra ir LATSŽ II 173.

MATIĖŠIONYS (*Матяшанце* Sp, *Матешанце* // *Матешанцы* Kn) – taip pat seno ir taip pat krikštavardinės pavardės kilmės kaimo pavadinimas. Galimas daiktas, šis pavadinimas atsiradęs iš *MATIĖŠIONIS < *MATIĖŠIUS (plg. le. *Maciej* „Motiejus“. Punios KM Nr. 3 jis minimas jau 1659 m. ir labai dažnas nagrinėjamuose XIX a. šaltiniuose. Kaip žinoma, iš šio kaimo yra kilęs žymus mūsų kalbininkas Jonas Kazlauskas (1930–1970)¹⁰.

MIŠIŠKĖS (*Miszki, Misziszki* Sp; *Мишишки* Kn) – galudvaris ir kaimas, atsiradęs XVIII a. antroje pusėje. 1767 m. vasario 6 d. Punios seniūnijos inventoriuje toks pavadinimas dar nefigūruoja¹¹. Tačiau 1782 m. gegužės 11 d. Punios parapijos KM akte Nr. 450 jau minima Stepo Paukščio (*Ptaszynski*) ir Katerinos (*Catharinae*) iš Mišiškių (*de Misziszki*) duktė Ieva¹². Mišiškės minimos taip pat 1783, 1784 m. ir vėlesniuose krikšto metrikų aktuose.

¹⁰ Plačiau žr. Palionis 2001: 77.

¹¹ Inventoriaus originalas yra Lietuvos Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rankraščių skyriuje, F136–75.

¹² Krikšto metrikų knyga, išlikusi Punios bažnyčios archyve.

Mišiškių kaimą sudaro dvi dalys, atskirtos Vėžiongirės miško: rytinė – kairėje miško pusėje (žvelgiant iš šiaurės) ir vakarinė – dešinėje, prie Nemuno dešiniojo kranto. Pastaroji XIX a. buvo dvejopai vadinama: šio amžiaus viduryje DŽERVAIS, o pabaigoje – ZŪSTINKOMIS¹³. Nepriklausomos Lietuvos laikais vietoj šio nelietuviško kaimo žmonių kalbai būdingo pavadinimo buvo vartojamas ir oficialusis MIŠIŠKIŲ ANTRUJŲ (rašte žymėtas romėnišku skaitmeniu II) pavadinimas¹⁴.

MIŠIŠKIŲ pavadinimą galima kildinti iš MIŠKIŠKIŲ¹⁵ ir aiškinti pirmosios [k] iškritimą kaip disimiliacijos rezultata, juoba, kad tas dvidalis kaimas susikūrė iškirštuose Vėžiongirės miško plotuose. Dabar jis baigia išnykti, o vad. ZOSTINKOSE, iš kurių kilęs ir šio straipsnio autorius, jau nebeliko nuolatinių gyventojų ir jos, bebaigiančios užželti mišku, priskirtos prie taip pat labai sunykusio PELĖŠIŠKIŲ kaimo (žr. toliau).

MŪIBELĖS (*Мойбалы* Kn, *Молбиело* Spp) – tai pavadinimas, užfiksuotas 1852 m. sąrašė kaip viensėdžio (*односеле*) vardas, 1888 m. sąrašė kaip galudvario (*застьнок*), o XX a. kaip kaimo (LATSŽ II 189). Šio pavadinimo kilmė neaiški, veikiausiai nelietuviška. Jo nėra užrašyta SG.

MŪLIŠKĖS (*Muliški* Sp, *Мулишки* Kn) – kaip ir Moibelė, 1834 ir 1852 m. fiksuotas kaip viensėdžio, 1888 m. kaip galudvario, o vėliau – kaip kaimo pavadinimas (LATSŽ II 191). Nėra abejonės, kad jis yra pravardinės kilmės, sudarytas iš MULŲS ar MŪLIUS (žr. LPŽ II 280). Šitaip pavadintas kaimas dar neišnykęs.

NARĀVAI (*Навары* Spp) – kaimo, buvusio už Nemajūnų parapijos ribų, bet įtraukto į šios parapijos 1888 m. sąrašą, pavadinimas. Jo rusiškas pavadinimas sąrašė klaidingai dėl metatezės užrašytas. Tuomet jis turėjo priklausyti Balbieriškio parapijai. Jo kilmė veikiausiai yra pavardinė: iš pravardinės NARĀVAS (LPŽ II 295).

*NAUJAKURIAI (*Новосёлки* Spp) – galudvario pavadinimas, nefiksuotas ankstesniuose sąrašuose, nežinomas iš vėlesnių šaltinių (jo nėra ir LATSŽ II).

NEČIŪNAI (*Nieczuny* Sp, *Нечуны* Kn) – tai vienas iš seniausių kaimo pavadinimų, įrašytas dar 1658 m. Punios SM akte Nr. 19. Sprendžiant iš metrikuose pastebimo jo vartojimo dažnumo, jau XVII a. jis turėjo būti didokas. 1834 m. sąrašė

¹³ Pavadinimas ZŪSTINKOS kilęs iš lenkų *Zaścianki* ‘vieta už sienos’ (kaip tam tikro teritorinio vieneto *zaścianek* lietuviškas atitikmuo mano vartojamas *galūdvaris*).

¹⁴ Toks jis fiksuotas ir 1921 m. lenkiškame žemėlapyje (Prienų lapo 023): MISISZKI II. Plačiau žr. Palionis 2010: 41–45.

¹⁵ Oikonomas MIŠKIŠKIAI užfiksuotas 1685 ir 1688 m. Molėtų parapijos metrikuose, žr. Garliauskas 2004: 163.

nurodyti 8 dūmai (sodybos). Jo kilmė pavardinė – iš NEČIŪNAS (LPŽ II 313). Išlikęs ne visai mažas ir dabar. Toks oikonimas yra buvęs ir Mažojoje Lietuvoje (Deltuvienė 2006: 170).

NEMAJŪNAI žr. NEMANIŪNAI.

NEMANIŪNAI (*Niemaniuny Sp, Немониюны Kn*) – tai nagrinėjamos parapijos bažnytkaimio ir dvaro gretimasis pavadinimas, atsiradęs vietoj XVII–XVIII a. metrikų aktuose plačiau vartoto ir ligi mūsų laikų kaimiečių vartojamo pavadinimo NEMAJŪNAI. Įtariama, kad forma NEMANIŪNAI galėjo būti sudaryta kažkuriam metrikų rašytojui NEMAJŪNUS susiejus su vietinių lenkiškai kalbėjusių šlėktų vartotu upės pavadinimu NIEMAN (plačiau žr. Palionis 2010). 1834 m. sąrašė minimas NEMANIŪNŲ dvaro šeimininkas *J. W. Romuald Dankiewicz*, 42 metų.

PABERŽIAI (*Побержу Kn*) – viensėdis, įrašytas tik 1852 m. sąrašė, nepastebėtas kituose XIX a. šaltiniuose. Todėl jis veikiausiai egzistavo neilgą laiką. Pavadinimo kilmė aiškiai pavardinė – iš PABÉRŽIS (LPŽ II 358).

PADVARIŠKĖS (*Подворишки Kn*) – senas pavardinės kilmės kaimo vardas (iš pavardės PADVARIŠKIS), minimas jau 1658 m. SM Nr. 16. Kažkodėl jo nėra 1834 m. sąrašė (gal tada nepriklausė Nemajūnų parapijai?), tačiau figūruoja 1888 m. sąrašė.

PANARTIŠKĖS (*Ponartyški Sp, Панартышки Kn*) – viensėdžio vardas, fiksuotas 1828 m. santuokos akte (z *Panartyszek*), 1834 ir 1852 m. sąrašuose, vėliau tapęs ir kaimo pavadinimu (LATSŽ II 224). Matyt, tai nelabai senas pavadinimas, nes Punios parapijos XVII–XVIII a. metrikuose nepastebėtas. Jo kilmė veikiausiai pavardinė (plg. PĀNORA, PĀNORAS, LPŽ II 390).

PANEMŪNĖ (*Ponietunie Sp, Понемуне Kn*) – dvaro, palivarko ir kaimo pavadinimas, randamas visuose nagrinėjamuose sąrašuose. Jo kilmė aiški, susijusi su NEMUNU. Tokio pavadinimo kaimas egzistuoja ir dabar.

PAVERKNIAI (*Powiechnia Sp, Поверхние Kn*) – galudvario, palivarko, o vėliau ir kaimo pavadinimas, savo kilme susijęs su Vežknės upe. Jis turi seną istoriją: Punios metrikuose pastebėtas 1670 m. ir išlikęs ligi mūsų laikų. Randamas 1834 ir 1852 m. sąrašuose. Iš sulenkintos formos galėtų būti atstatytas ir pavadinimas PAVERKNĖ, tačiau turint galvoje lietuvių kalbai nebūdingą tokią darybą (su nepakitusia galūne) ir dabartinę formą bei anuometinius transliteracijos įvairavimus, autentiška laikytina daugiskaitinė vyriškosios giminės forma (tokia ji užfiksuota ir LATSŽ II 235).

PELĖŠIŠKĖS (*Pieleszyski Sp, Пелешышки Kn*) – tai prie pat pietinės dalies Nemajūnų bažnytkaimio nedidelio miškelio atskirta šlėktų gyvenvietė, taip pat turinti seną istoriją. Jos pavadinimas neaiškios kilmės. Sprendžiant iš neretų Nemajūnų parapijoje vietovardžių su formantu *-iškės*, kilusių iš pavardžių, galima spėti, kad

šis pavadinimas yra pavardinės kilmės (galbūt iš **Pelėšius*, plg. pvd. PELEČKAS, PELŪS, PĒLIS, le. *Felis* – LPŽ II 425, 426). Pavadinimas senas, Punios KM Nr. 88 fiksuotas jau 1659 m. Bet XIX a. sąrašuose prie jo randama įvairių pažymų: *okolica* ‘smulkiųjų šlėktų gyvenvietė, bajorkaimis’, 1834 m. sąrašė ji su-skirstyta į žemutinę (*околоца долъне*) ir į aukštutinę (*околоца гурне*)¹⁶, o 1888 m. vadinama kaimu (*деревня*). Tarpukariu kaimas taip neskirstytas ir buvo vidutinio dydžio, o dabar išlikusios tik kelios sodybos. Prie šio kaimo dabar priskirta ir vakarinė MIŠIŠKIŲ kaimo dalis (buvęs galudvaris, oficialiai vadintas prieškarinio nepriklausomos Lietuvos metais 2-osios MIŠIŠKĖS, o kaimo žmonių dažniausiai vadintos ZOSTINKOMIS).

PLEBONIŠKĖ žr. KLEBŪNIŠKĖS.

PUZŪNYS (*Puzance* Sp, *Пузанце // Пузанцы* Kn) – pavardinės kilmės kaimo vardas, atsiradęs iš PŪZAS (LPŽ II 545). Punios parapijos SM⁴ Nr. 348 pastebėtas tik 1750 m. (*Puzany*). Išlikęs ligi dabartinių laikų (fiksuotas ir LATSŽ II 254).

SIPAVIČIAI (*Sipowicze* Sp, *Сиповиче* Kn) – senais laikais buvusio didelio dvaro ir kaimo pavadinimas. XIX a. taip pat tai buvo didžiausias kaimas vad. didžiojoje Nemuno kilpoje (1834 m. sąrašė pažymėta, kad tada jis turėjęs 20 dūmų). Nesunku suvokti, kad jo pavadinimas yra pavardinės kilmės. Seniau ši pavardė galėjo būti SIPŪNIS, bet vėliau suslavinta. Ji neatsiejama nuo ligi mūsų laikų išlikusios SĪPAS (žr. LPŽ II 720). Anksčiausiai Punios SM Nr. 12 įrašyta SIPOWICZE 1658 m. Dabar vartojama bene XX a. pradžioje atlietuvinata ar su-lietuvinata forma SIPŪNYS.

SKAISTABALIAI (*Скайстабале* Kn) – vienkiemio, užfiksuoto 1853 m. sąrašė, pavadinimas. 1857 m. sąrašė yra jo samplaikinis variantas „Скайста бала“, 1888 m. sąrašė vietoj pastarojo randamas galudvario pavadinimas (*Скайстабалу*). LATSŽ II nefiksuotas nė vienas iš šių pavadinimų (jis nežinomas ir dabartiniam Biršto-no seniūnui). Tačiau 1921 m. žemėlapyje dar fiksuotas SKAISTOBOLE (į pietus nuo Sipavičių (Siponių)).

ŠALTINĖNAI (*Szaltyniance* Sp, *Шалтыняны* Kn) – tai seno, dar 1659 m. Punios SM Nr. 82 minimas kaimo pavadinimas, išlikęs ligi mūsų laikų. Jis dažnai fiksuotas tiek nagrinėjamuose sąrašuose, tiek ir XIX a. Nemajūnų parapijos metri-kų aktuose. jo kilmė veikiausiai pavardinė – iš ŠALTĪNIS, kuris savo ruožtu susijęs su bendriniu žodžiu *šaltinis* ‘iš žemės trykštanti vandens versmė’ (LPŽ II 883). Bet šis pavadinimas gali būti ir fiziografinės kilmės.

ŠILAIČIAI (*Szylaycie* Sp, *Шилайцье* Kn) – prie Vėžióngirės miško prisišliejusio galudvario, vėliau kaimo, pavadinimas. Jis dar nepastebėtas ankstesniuose XVII–

¹⁶ Toks skirstymas yra ir SG 1887: 84.

- XVIII a. šaltiniuose, todėl laikytinas nelabai senu (fiksuotas 1834, 1852 m. sąrašuose). Jo kilmė taip pat turbūt pavardinė – iš ŠILÁĪTIS, kuri neatsietina nuo pavardės ŠILAS (LPŽ II 924). Pavadinimas įtrauktas ir į LATSŽ II 304, bet kaimas jau baigia išnykti (1 gyventojas).
- ŠILÉNAI (*Szylany* Sp, *Шиланы* Kn) – su Šilaičiais besiribojančio seno šlėktų kaimo pavadinimas, minimas jau 1658 m. Punios SM Nr. 5. Šis kaimas dar išlikęs, nors po Antrojo pasaulinio karo gerokai sunykęs. Jo pavadinimas fiksuotas visuose nagrinėjamuose šaltiniuose. Dabar kaime senbuvių šlėktų jau nėra. Šio pavadinimo kilmė panaši į ŠILAIČIŲ: atsiradęs iš pavardės ŠILÉNAS, kuri savo ruožtu iš ŠILAS (LPŽ II 924–925).
- ŠIMELIŠKĖS (*Szymieliszki* Sp) – galudvario, fiksuoto tik 1834 m. sąrašė, pavadinimas. Tai, matyt, *hapaх legomenon* tipo oikonimas, egzistavęs trumpą laiką ir nepatekęs į vėlesnius sąrašus. Jo kilmė labai aiški – iš ŠIMĖLIS < ŠIMAS (LPŽ II 929). Prie šio pavadinimo pažymėta, kad galudvaryje buvę 2 dūmai.
- ŠŪTUPIS (*Szutupie* Sp, *Шутупь* Kn) – galudvario (1825 m. krikšto metrikų akte ir 1834 m. sąrašė) ir viensėdžio (1852 m. sąrašė), vėlesniais laikais – kaimo (LATSŽ II 311) pavadinimas. Ankstesniais amžiais nepastebėtas. Išlikęs ligi dabartinių laikų. Neabejotinai kilęs iš upelio pavadinimo ŠŪTUPIS (LUV 168).
- TAULIŪKAI (*Tawluki* Sp, *Тавлюки* Kn) – iš senovės paveldėtas kaimo pavadinimas, fiksuotas jau 1658 m. Punios SM Nr. 32, visuose nagrinėtuose XIX a. šaltiniuose ir išlikęs ligi šiol. Jo kilmė – pavardinė, iš TAULIŪKAS, kuris iš *TAULIUS (plg. dar TAULIUKAITIS KM 1662 m. Nr. 304 – Palionis 2003). LAV įsibrovusi klaida: vietoj TAULIUKŲ išspausdinta TAULINKIŲ (p. 16).
- TRAKĖLIAI (*Trokiele* Sp, *Тракелие* Kn) – taip pat senas kaimo pavadinimas, pastebėtas jau 1662 m. Punios SM Nr. 129. Kaimas ir dabar išlikęs, nors gerokai apnykęs. Palyginti nedidelis jis buvo jau XIX a. (1835 m. sąrašė nurodytos 7 dūmos). Pavadinimas atsiradęs iš pavardės TRAKĖLIS, kuri savo ruožtu iš pavardės TRĀKAS, neatsietinos nuo *trākas* ‘iškirta ar išdeginta miško vieta’ (LPŽ II 1059).
- USTRŪNĖ (*Ustronie* Sp, *Устроніе* Kn) – Jundeliškių dvaro pavadinimas, sugalvotas jo savininko šambeliono Apolinaro Moravskio¹⁷, užfiksuotas jau 1834 m. sąrašė ir vadintas taip dar 1888 m. sąrašė (lenkiškas bendrinis žodis *ustronie* reiškia ‘nuošalią vietą’). Vėliau pavadinimas išnykęs.
- VAĪTIŠKĖS (*Woytyszki* Sp, *Войтъишкы* Kn) – senas, 1695 m. Punios KM¹ Nr. 133 akte fiksuotas ir ligi dabar išlikęs kaimo pavadinimas. Jis atsiradęs iš pavardės VAITIŠKIS (LPŽ II 1140), kuri savo ruožtu iš VAĪTAS (LPŽ II 1138); jos abi

¹⁷ Žr. Morawski 1858: 77. Tačiau tai ne naujadaras: kaimų bei palivarkų, taip pavadintų, tada buvo daug Lenkijoje, žr. SG 1892: 846.

susijusios su lenkišku bendrinio žodžiu *waitas* „miesto ar kaimo bendruomenės viršininkas, seniūnas“ (LSI VI, 376–377). Šio kaimo pavadinimas randamas visuose straipsnyje nagrinetuose šaltiniuose.

VANAGAI (*Banagi* Kn) – senas, jau 1662 m. SM Nr. 132 fiksuotas kaimo pavadinimas, išlikęs ligi dabartinių laikų. Randamas 1852 m. ir vėlesniuose nagrinetuose šaltiniuose. Jo kilmė labai aiški: iš pravardinės pavardės VĀNAGAS (LPŽ II 1158–1159).

VĖŽIŪNYS (*Wiezance* Sp, *Въжанце, Въжанцы* Kn) – tai vieno iš seniausių ir didžiausių kaimų pavadinimas (ne visai mažas šis kaimas dar likęs ir dabar). Anksčiausiai Punios SM Nr. 105 paminėtas 1661 m. 1834 m. sąrašė minima jame buvus 14 dūmų. Pavadinimas kilęs iš pavardės VĖŽIŪNIS, kuri savo ruožtu iš pavardės VĖŽŪYS. Iš šio kaimo pavadinimo atsiradęs ir greta jo esančio miško vardas VĖŽIŪNGIRĖ.

*ŽALIŪJI? (*Zielonka* Sp) – 1834 m. sąrašė fiksuotas vieno dūmo viensėdžio pavadinimas, veikiausiai verstinis iš lietuviško ŽALIOJI. Pastarasis dažnas įvairiose rytų ir vakarų Lietuvos vietose (LATSŽ II 356–357). Slaviška forma neretai pasitaikydavo XIX a. ir kitose Lietuvos vietose (SG 1895: 601–603).

ŽIŪKAI (*Zuki* Sp) XVIII a. pirmosios pusės Punios metrikų aktuose fiksuotas pavadinimas (Palionis 2008: 207, 270), 1834 m. sąrašė pateiktas kaip DZINGELIŠKIŪ pakaitas, vėlesniuose sąrašuose nesutinkamas. Iš 1924 m. žemėlapio (Prienų lapo 023) matyti, kad kaimas ŽIŪKAI buvęs už kelių kilometrų į šiaurę nuo DŽINGELIŠKIŪ. Taigi į sąrašą galėjo įsivelti klaida. Dabar vietoj ŽIŪKŪ oikonimo vartojamas NAUDŽIŪNAI (šis pažymėtas skliausteliuose ŽUKI apačioje ir 1924 m. žemėlapyje).

ŽUVINYKAI (*Zuwyniki*) – galudvario pavadinimas, fiksuotas tik 1830 m. Krikšto metrikų akte (KM⁰)¹⁸, bet neįtrauktas į sąrašus. Galudvaris man gerai žinomas, nes buvo netoli mano tėviškės. XX a. viduryje jame dar buvo dvi su šiuo pavadinimu identišką pavardę turėjusios sodybos. Dabar ši gyvenvietė visai išnykusi.

ŽVIRGŽDĖNAI (*Zwirgzdany* Sp, *Звиргжданы* Kn) – palivarko (1834 m. sąrašė), bajorkaimio (1852 ir 1888 m. sąrašuose), o vėliau (LATSŽ II 364) kaimo pavadinimas. Apie šio pavadinimo senumą sunku spręsti todėl, kad yra žinomi du tokie oikonimai. Vienas, fiksuotas jau 1666 m. Nr. 254 Punios KM (vėliau priskirto kaimo Alytaus parapijai), ir kitas (veikiausiai jaunesnio kaimo) – Nemajūnų parapijoje (plg. LATSŽ II, t. p.). Jų abiejų kilmė aiški – iš pravardinės pavardės *ŽVIRGŽDĖNAS < ŽVIRGŽDAS (LPŽ II 1354).

¹⁸ KM⁰ = Nemajūnų parapijos 1830 m. spalio 25 d. Krikšto metrikų aktas (F 669).

3. ŽODYNĖLIO APIBENDRINAMIEJI DUOMENYS

Žodynėlyje iš viso pateiktas 51 oikonimas. Iš jų 28 paveldėti iš ankstesnių amžių. XVII a. antrosios–XVIII a. pirmosios pusės Punios metrikuose jau užfiksuoti šie ir XIX a. išlikę oikonimai: BABRAVIČIAI, BUČIŪNAI, BŪDÀ, DIMŠEVIČIAI, DUBIAI?, DVARĖLIŠKĖS, FŪRMONIŠKĖS, GELEŽŪNAI, JACKEVIČIAI, JŪNDILIŠKĖS, MARTINŌNYS, MATIĖŠIONYS, NEČIŪNAI, NEMANIŪNAI, PADVARIŠKĖS, PAVERKNIAI, PELĖŠIŠKĖS, PUZŌNYS, SIPAVIČIAI, ŠALTINĖNAI, ŠILĖNAI, TAULIŪKAI, TRAKĖLIAI, VAITIŠKĖS, VANAGAĪ, VĖŽIŌNYS, ŽIŪKAĪ, ŽVIRGŽDĖNAI. Likusieji 23 atsiradę veikiausiai nagrinėjamame amžiuje arba artimu tam metu neištirtoje XVIII a. antroje pusėje: BERŽINĖ, CEGELNIA, DŽINGELIŠKĖS, DŽERVAI, GLINIŠKĖS, GŌJUS, KARVĖLIŠKĖS, KLEBŌNIŠKĖS, MĪŠIŠKĖS, MŌIBELĖS, MŪLIŠKĖS, NARĀVAI, PABERŽIAI, PANARTIŠKĖS, PANEMŪNĖ, SKAISTABALIAI, ŠILAIČIAI, ŠIMELIŠKĖS, ŠŪTUPIS, USTRŌNĖ, *ŽALIOJI?, ŽUVINYKAĪ. Iš jų vienas kitas (pvz. KARVĖLIŠKĖS, NARĀVAI) XIX a. negalėjo priklausyti Nemajūnų parapijai¹⁹, tačiau į žodynėlį įdėti dėl to, kad jie užfiksuoti šios parapijos sąrašuose.

Didžiąją XIX a. Nemajūnų parapijos oikonimų dalį sudaro pavardinės kilmės dariniai (apie 30), mažesnę – fiziografiniai pavadinimai (apie 13), o likusieji – ne labai aiškios ar nelietuviškos kilmės: GLINIŠKĖS, MŌIBELĖS, PELĖŠIŠKĖS. Prie skolintinių ir verstinių skirtini: *DUOBĖS, CEGELNIA, USTRŌNĖ, *ŽALIŌJI?

Morfeminės sandaros atžvilgiu XIX a. Nemajūnų parapijos pavardinės kilmės oikonimuose vyrauja dariniai su priesaga *-iškės*²⁰. Iš viso nagrinėtuose šaltiniuose rasta 14 šios priesagos oikonimų. Apskritai galima sakyti, kad pietvakarinėje Lietuvoje ši priesaga su jos variantais buvo ir turbūt ligi šiol tebėra viena iš būdingiausių oikonimų priesagų.

XIX a. Nemajūnų parapijoje oikonimai su *-iškės* sudarė 24 %, taigi ketvirtą dalį darinių. Antroje vietoje kiekybės atžvilgiu yra pavardinės kilmės oikonimai su *-ūnai* (daugiskaitine priesagos *-ūnas* forma, 4 atvejai), paveldėti iš ankstesnių

¹⁹ NARĀVAI, kaimas, esantis kairėje didžiosios Nemuno kilpos pusėje, tuomet priklausė Balbieriškio, o KARVĖLIŠKĖS – bene Jiezno parapijai.

²⁰ XVII a. antrosios–XVIII a. pirmosios pusės Punios metrikuose oikonimai su ja sudarė ~ 17 %. Todėl nelabai tikslus yra Jano Safarevičiaus teiginys, kad *-iškės* priesagos oikonimų paplitimas ribojasis su rytiniais ir pietiniais plotais: „[...] zasięg ich ograniczony jest do obszarow wschodnich i południowych“ (Safarewicz 1956: 55). Būtų tiksliau: „do obszarow wschodnich i południowo - zachodnich“.

jų amžių. Trečioje vietoje – taip pat senieji veldiniai su *-onys (3 atvejai) ir -ėnai (2 atvejai).

Nepavardinės kilmės oikonimų morfeminė sandara nelabai įvairi. Tarp jų esama ir identiškų su bendriniais žodžiais, sudarančiais oikonimo pamatą (BERŽINĖ?, BŪDÀ, GŪJUS, PANEMŪNĖ, ŽUVINYKAĪ), ir dūrinių (SKAISTABALIAI, ŠŪTUPIS). Prie nepavardinės, fiziografinės kilmės oikonimų prisišlieja taip pat skolintiniai: CEGELNIA, USTRŪNĖ, ZELIONKA, kurių morfeminė sandara nelietuviška.

Nėra abejonės, kad kaip visais laikais, taip ir XIX a., vyko tam tikra oikonimų kaita. Jau buvo minėta, kad šiame amžiuje galima įtarti 22 atsiradusius naujus oikonimus. Tačiau toks skaičius yra spėjamojo pobūdžio: viena, todėl, kad nėra ištirta XVIII a. antrosios pusės Nemajūnų parapijos plotui priklausiusi oikonimija, o antra, į nagrinėjamus sąrašus, kaip minėta, yra patekusių ir kitų parapijų oikonimų. Be to, šimtu procentų nesame tikri, kad tuose sąrašuose visiškai nėra praleistų mikrotoponimų viensėdžių ir galudvarių pavadinimų.

Kad per kalbamąjį amžių būta pastarosios rūšies pakitimų, rodo ir 1834 m. sąrašo (Sp) palyginimas su 1888 m. sąrašu (Spp). Viena vertus, pastarajame jau nėra tokių oikonimų, kaip BERŽINĖ AR BERŽYNĖ, DŽERVAĪ, GLINIŠKĖS, JACKEVIČIAĪ, KLEBŪNIŠKĖS, PABERŽIAI, ŠILÁIČIAI, ŠIMELIŠKĖS, kurie fiksuoti Sp, o antra vertus, Spp esama ir naujų, ankstesniuose sąrašuose nefiksuotų oikonimų: DUBIAI?, GŪJUS. Oikonimas ŠILÁIČIAI nepateko į Spp galbūt dėl neapsižiūrėjimo ar mažo gyventojų kiekio. Šis oikonimas dar nėra išnykęs (LATSŽ II 305 minimas kaip priklausantis Jiezo apylinkei, o dabar jis yra Birštono seniūnijos teritorijoje).

Nemažai įvairių kitimų Nemajūnų parapijos oikonimijoje vyko ir tebevyksta po XIX a. Prieškario nepriklausomoje Lietuvoje vietoj BABRAVIČIŪ atsirado BABRÓNYS, vietoj BŪDÀ – BŪDOS, vietoj DIMŠEVIČIAĪ – DIMŠIŠKĖS, vietoj JACKEVIČIAĪ – JACKÓNYS, vietoj JŪNDILIŠKĖS – JŪNDELIŠKĖS, vietoj SIPAVIČIAĪ – SIPÓNYS, vietoj ŽIŪKAĪ – NAUDŽIŪNAI. Dabartinės parapijos ribose jau nėra šių oikonimų: BERŽINĖS ar BERŽYNĖS, CEGELNIOS, *DUBIŪ, GLINIŠKIŪ, PABERŽIŪ, SKAISTABALIŪ, USTRONĖS, *ŽALIOSIOS, ŽUVINYKŪ. Daugelis kitų tradicinius (senovinius) oikonimus turinčių gyvenviečių dabar taip pat yra sunykusios ar baigia nykti. Prie šito proceso daug yra prisidėjęs sovietmečiu vykdytas prievartinis kaimo sodybų naikinimas (gyventojų kėlimas į miestelius bei stambesnes gyvenvietes), o atkurtoje nepriklausomoje Lietuvoje – masinė gyventojų emigracija į užsienio valstybes (Airiją, Angliją, Ispaniją, JAV, Vokietiją ir kt.). Todėl yra iškilęs rimtas pavojus visiškai išnykti ne vienam Nemajūnų, kaip ir kitų parapijų, oikonimui.

OIKONIMŲ SĄRAŠAS

Babravičiai	Gliniškės	Nemaniūnai	Šimeliškės
Beržinė? Beržynė?	Gōjus	Paberžiai	Šūtupis
Bučiūnai	Jackevičiai	Padvariškės	Tauliūkai
Būdà	Jūndeliškės	Panartiškės	Trakėliai
Cegelnia	*Kleboniškės	Panemūnė	Ustronė
Dimševičiai	Karvėliškės	Paverkniai	Vaitiškės
*Dubiai?	Martinónys	Pelėšiškės	Vanagai
Dvarėliškės	Matiėšionys	Puzónys	Vėžiónys
*Duobės	Mišiškės	Sipavičiai	*Žalióji
Džingeliškės	Mòibelės	Skaistabaliai	Žiūkaĩ
Džervai	Mūliškės	Šaltinėnai	Žuvinỹkai
Fūrmoniškės	Nečiūnai	Šiláičiai	Žvirgždėnai
Geležūnai	Narāvai	Šilėnai	

ŠALTINIAI

KM – XVII a. antrosios pusės Punios parapijos krikšto metrikų knyga (žr. Palionis 2003).

KM³ – XVIII a. pradžios Punios parapijos krikšto metrikų knyga (žr. Palionis 2008).

KM⁰ – XIX a. Nemajųnų parapijos krikšto metrikų knygos, esančios Lietuvos istorijos archyve (F 669, 1044).

Kn – Книга о Исповѣдающих и Причащающихся (1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857 m. sąrašai, esantys Nemajųnų bažnyčios archyve).

SM – XVII a. antrosios pusės Punios parapijos santuokos metrikų knyga (Palionis 2008).

Sp – Spis Parafian Koscióła Niemoniunskiego, 1834 (Nemajųnų bažnyčios archyvas).

Spp – Списокъ прихожан, 1888 (Nemajųnų bažnyčios archyvas).

Ž – 1924 m. lenkiškas Prienų apylinkių topografinis žemėlapis (Vilniaus universiteto Geologijos ir minerologijos katedra).

LITERATŪRA

Deltuvienė Daiva 2006: *Baltiški Mažosios Lietuvos XIV–XVIII a. oikonomai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Garliauskas Vidas 2004: *XVII a. Molėtų bažnyčios krikšto ir santuokos metrikų knyga*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

LATSŽ II – *Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas 2*. Vilnius: Mintis, 1976.

Nemajūnų parapijos oikonimai ir jų kaita XIX a.

LAV – *Lietuvos apgyventos vietos*. Kaunas, 1925.

LPŽ I–II – *Lietuvių pavardžių žodynas* 1–2. Vilnius: Mokslas, 1985–1989.

LSł IV – *Słownik języka polskiego przez Samuela Bogumiła Linde* 4. Lwów, 1860.

LVŽ I – Bilkis Laimutis, Maciejauskienė Vitalija, Razmukaitė Marija. *Lietuvos vietovardžių žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008.

Maciejauskienė Vitalija 2009: *Oikonimai Lankeliškių parapijos XVII amžiaus bažnytinėje knygoje*. – *Archivum Lithuanicum* 11, 159–188.

Morawski Stanisław 1858: *Od Merecza do Kowna*. – *Teka Wileńska* 6, 77.

Palionis Jonas 2001: Prof. Jono Kazlausko giminės apylinkių vietovardžiai XVII a. metrikuose. – *Baltistica* 36(1), 77–80.

Palionis Jonas 2003: *XVII a. antrosios pusės Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Palionis Jonas 2008: *XVII a. pabaigos–XVIII a. pirmosios pusės Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidyba.

Palionis Jonas 2010: *Mišiškių kaimas*. – *Dainava* 2(20), 41–45.

Safarewicz Jan 1956: *Litewskie nazwy miejscowe na -iszki*. – *Onomastica* 2, 15–63.

SG – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. Warszawa: nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880–1914.

Oikonyms of the Nemajūnai Parish and Their Change in the 19th Century

SUMMARY

Based on the baptism, marriage and death record books stored in the Lithuanian State Archives and the lists of parishioners going to confession dating back to 1834, 1844–1847, 1852–1857 and 1888 which are kept at Nemajūnai Church Archives, the article analyses the 19th century oikonymy of Nemajūnai Parish. In the analysis of the 19th century names of settlements, the author mostly relied on the lists of parishioners going to confession as they provide the names of settlements in the nominative case (the record books usually indicate their genitive case). What is more, the afore-mentioned lists do not only include the names, surnames, places of residence of the people going to confession but also the type of a residential area (village, small town, single-homestead rural settlement, etc.), and the list of 1834 also specifies the number of homesteads in a settlement. Therefore, the said lists are highly informative in both linguistic and historical terms.

The analysis of the origin of 51 oikonyms of Nemajūnai Parish recorded in the 19th century written sources leads to a conclusion that the majority of the names of settlements from this parish can be traced to the onyms deriving from personal names (around 30); the number of derivatives which can be traced to physiographic terms is slightly lower (around 13), while others constitute the place names of obscure or non-Lithuanian origin.

In terms of morphemic structure, the oikonyms with the suffix *-iškės* deriving from personal names prevailed in Nemajūnai Parish in the 19th century. In total, 14 names of settlements with this suffix were found in the sources under analysis. The recorded number of the names of settlements with the suffixes *-ūnai*, *-onys*, *-ėnai* deriving from personal names is lower: *-ūnai* – 4 cases, **-onys* – 3 cases and *-ėnai* – 2 cases.

By their morphemic structure, the oikonyms deriving from appellatives can be divided to primary and compound.

Įteikta 2011 m. gegužės 5 d.

JONAS PALIONIS

Vilniaus universitetas

Juozo Tumo-Vaižganto g. 9-27, LT-01108 Vilnius, Lietuva